

กระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา

The Process of Ending Substance Abuse before Becoming Members of a Group that Thinks Differently in the Three Southern Border Provinces and the Four Districts of Songkhla Province

ณัชฎาวรรณ รอดการทุกซ์^{1*}, กุลทัต หงษ์ชยางกูร², และพงค์เทพ สุธีรัฐ³
Natchadawan rodkantuk^{1*}, Kulltat Hongchayangkool², and Pongthep Suthravut³

¹สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
¹Department of Health System Management, Prince of Songkla University

^{2,3}สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
^{2,3}Health System Management Institute, Prince of Songkla University

*ติดต่อผู้เขียน erngteng@hotmail.com

ส่งบทความ 7 มิถุนายน 2559 | แก้ไข 13 กรกฎาคม 2559 | ตอรับ 14 กรกฎาคม 2559 | เผยแพร่ 10 พฤศจิกายน 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง ระดับแกนนำและระดับปฏิบัติการที่เลิกสารเสพติดแล้วในปัจจุบันและสมัครใจให้ข้อมูล เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป และแนวคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และผู้วิจัยมีประสบการณ์การเรียนวิชาชีพวิจัยคุณภาพ และฝึกสัมภาษณ์นำร่อง 1 ราย ก่อนเก็บข้อมูลจริง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกับการสังเกต ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557-เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10 คน เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคน ทั้งหมดเรียนจบสายศาสนาชั้น 10 อาชีพหลักทำสวนยาง ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง ตั้งแต่ 9-30 ปี และผลการศึกษากระบวนการเลิกใช้สารเสพติดมี 3 ประเด็น คือ 1) การสร้างอุดมการณ์เลิกใช้สารเสพติด โดยการเล่าเรื่องศาสนา การเล่าเรื่องบรรพบุรุษ และการเล่าการต่อสู้เพื่อบ้านเกิด 2) การสร้างร่างกายให้แข็งแรง โดยการฝึกฝน กระบวนท่า 12 ท่า และการออกกำลังกาย 3) การควบคุมการเลิกยา ด้วยการควบคุมตนเอง เพื่อนคุม องค์กรควบคุม และ สังคมควบคุม จากผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเลิกใช้สารเสพติดในกลุ่มที่เห็นต่างมีจุดเด่นที่การสร้างอุดมการณ์ การสร้างร่างกายให้แข็งแรง และการควบคุมการเลิกใช้ยาจากกลุ่มสังคม องค์กร และเพื่อน ซึ่งแตกต่างไปจากการบำบัดที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ผลการศึกษาทำให้เข้าใจประสบการณ์ในกระบวนการเลิกใช้สารเสพติดที่เกิดจากอุดมการณ์ที่แน่วแน่ที่ได้มาจากการศรัทธาในศาสนา ความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและการต่อสู้เพื่อบ้านเกิด รวมทั้งการควบคุมการเลิกยาที่ครอบคลุมทั้งจากตนเอง เพื่อน องค์กร และสังคม ซึ่งบุคลากรหรือองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการบำบัดรักษาในปัจจุบัน

คำสำคัญ: กระบวนการเลิกใช้สารเสพติด, กลุ่มที่เห็นต่าง, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objective of this qualitative research was to investigate the process of ending substance abuse before becoming members of a specific group in the three southern border provinces and the four districts of Songkhla Province. Samples of the study were selected using purposive sampling from members of a specific group in the study area. They were those who were leaders and those who were in the practical level who had stopped substance abuse and were willing to provide information. The research instruments were an interviewing form consisting of questions asking general data, and a semi-structured questions asking about ending substance abuse before becoming members of the specific group in the three southern border provinces and the four districts of Songkhla Province. The instruments were tested by three experts. The researcher, as an important instrument, had taken a course in qualitative research, and piloted an

interview before the actual use for data collection. Data were collected through in-depth interviews and observation from November 2014 to November 2015. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The study found that all the ten informants were male, most of them were middle-aged, completed Grade 10 of the religious stream, with rubber plantations as the main occupation, had been members of the specific group ranging from 9 years to 30 years, and all of them had had used only one type of addictive substance that is marijuana. It was also found that there were three themes in the process of ending substance abuse: 1) Creating an ideology of ending substance abuse by telling about the religion, ancestors, and fighting for the homeland. 2) Building a healthy body by practicing 12 poses and exercising. 3) Controlling the ending of substance abuse by controlling themselves, being controlled by peers, by the organization and by society. Furthermore, The outstanding point of the process of ending substance abuse was that it was controlled by society, organization and peers which is different from therapies and treatments currently used.

The study results provide understanding of experience in the process of ending substance abuse derived from ideology acquired from faith or belief in the religion, pride in ancestors who fought for the homeland, and self-control as well as control by peers, the organization and society. Personnel or organizations responsible for substance abuse treatment can apply the study results in the present treatment process.

Keywords: process of ending substance abuse, group that thinks differently, southern border provinces

■ บทนำ

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบัน มีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา ผู้ต้องการมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 79,319 คน ในปี 2548 เป็น 185,042 คน ในปี 2552 ขณะที่ผู้เข้ารับการรักษาเพิ่มขึ้นจากเดิม 42,920 คน ในปี 2548 เป็น 106,686 คน ในปี 2552 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2553) และผู้ที่เข้ารับการรักษาเฉพาะช่วงอายุ 10-29 ปี มีจำนวนมากถึง 27,266 คน ในปี 2554 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงยุติธรรม, 2554)

พื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของยาเสพติด จากสถิติการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดในศูนย์พลั้งแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม พบผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาเป็นกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554) โดยพบกลุ่มอายุ 10-29 ปี ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 916 คน จังหวัดยะลา จำนวน 641 คน จังหวัดนราธิวาส จำนวน 863 คน และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา จำนวน 2,070 คน (ศูนย์อำนวยการพลั้งแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป.) การสำรวจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ภาค 9 พบว่า สารเสพติดที่ใช้มากที่สุดในกลุ่มเยาวชน คือ พืชกระท่อม (น้ำกระท่อม สีคูณร์อย) โดยเฉพาะใน 4 อำเภอจังหวัดสงขลาและจังหวัดปัตตานี รองลงมาเป็นยาบ้า ยาไอซ์ และกัญชา ตามลำดับ

การศึกษาการเลิกใช้สารเสพติดที่ผ่านมาจำนวนมากที่นำเสนอโปรแกรมการบำบัดรักษา (สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด, 2547) โดยใช้หลายวิธีการผสมผสานกัน ทั้งการใช้ยาแผนปัจจุบัน ยาสมุนไพร การฝึกทักษะส่วนบุคคล ในการปฏิเสธการใช้ยา การใช้ครอบครัวบำบัด ศาสนาบำบัด และชุมชนบำบัด นอกจากนี้รัฐบาลมียุทธศาสตร์และกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มกลยุทธ์ที่จะนำบุคคลกลุ่มผู้เสพติดเข้าสู่ระบบแก้ไขปัญหให้ได้มากที่สุด และกำหนดรูปแบบการเพิ่มจำนวนผู้เสพติดให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟูระบบสมัครใจ เพื่อเพิ่มจำนวนความพร้อมในการตัดสินใจเข้ารับการรักษา (treatment readiness) ความเต็มอกเต็มใจให้ความร่วมมือระหว่างการรักษาและอยู่จบครบกำหนดการบำบัดรักษา (treatment retention) แต่สถานการณ์ปัจจุบันพบว่ากลุ่มผู้รับบริการโดยเฉพาะเยาวชนที่ติดยาเสพติดมีจำนวนการเข้าถึงระบบการบำบัดรักษาแบบสมัครใจน้อยลง ในขณะที่ระบบการบังคับบำบัดรักษามีเพิ่มมากขึ้น (ดร.ณี ภู่อาน และคณะ, 2555)

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างจะไม่ค้าหรือเสพยาเสพติด ไม่ใช้เสพยาเสพติดหรือสารที่ทำให้มึนเมาขณะปฏิบัติภารกิจ รวมทั้งไม่เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ทุกคนจะถูกอบรมให้เคร่งครัดในศาสนา ศรัทธาในการทำสงครามญิฮาด (ชินวัฒน์ แม้นเดช, 2555) ขณะที่อดีตกลุ่มสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนและ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ให้ข้อมูลว่า สมาชิกที่ถูกคัดเลือกเข้าร่วมประมาณร้อยละ 20

เคยมีประวัติใช้สารเสพติด คือ กัญชา กระท่อม และยาบ้าที่หาได้ง่ายในพื้นที่ ในรูปสี่เหลี่ยมร้อย ซึ่งเป็นส่วนผสมของกระท่อมกับยาน้ำเชื่อม โค้กและน้ำแข็ง โดยไม่พบว่า มีการเสพยา เฮโรอีนหรือยาประเภทอื่น และสามารถเลิกใช้สารเสพติดทุกชนิด รวมทั้งมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อหลักศาสนา ก่อนจะถูกคัดเลือกเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง (พงศ์เทพ สุธีรวัฒน์, กุลทัต หงษ์ขยางกูร, ยุทธพงษ์ เจริญสวัสดิ์, นฤมล อุโทยบ, ณัฐวารวรรณ รอดการทุกข์, ศรีัญญา ขุนจัน, และ สรวิชัย พนาคุปต์, 2556) สอดคล้องกับงานเขียนของ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช (2556) ในเรื่องของเด็กติดยาที่เข้าสู่กระบวนการกลุ่มที่เห็นต่างว่า “เราต้องบริสุทธิ์จริงจึงจะเข้าสู่กระบวนการได้ ต้องเลิกสิ่งไม่ดี” อย่างไรก็ตามการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาไม่พบการศึกษาที่เข้าถึงได้เกี่ยวกับกระบวนการเลิกใช้สารเสพติดของกลุ่มที่เห็นต่างดังกล่าวในเชิงคุณภาพ

การศึกษากระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการคุณภาพจากมุมมองของสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง และผู้ที่เกี่ยวข้องจะทำให้ได้ชุดความรู้ในการเลิกใช้สารเสพติดที่อาจมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบำบัดรักษาแก่ผู้ใช้สารเสพติดในพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา

■ คำถามวิจัย

กระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร

■ ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลการศึกษาทำให้เข้าใจประสบการณ์การเลิกใช้สารเสพติด ซึ่งบุคลากรหรือองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดการใช้สารเสพติดสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเพื่อการช่วยเหลือกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดทั้งในสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติด ค่ายบำบัดสารเสพติดให้สามารถเลิกใช้สารเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่กลับมาใช้สารเสพติดซ้ำอีกในอนาคต

■ ขอบเขตการวิจัย

ศึกษากระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็น

สมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา ระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557-เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558

■ นิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการเลิกใช้สารเสพติด คือ กระบวนการที่ทำให้ผู้ใช้สารเสพติดมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การไม่ใช้สารเสพติดด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม

■ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เก็บข้อมูลในสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา ที่เกี่ยวข้องกับการเลิกใช้สารเสพติด

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) กำหนดคุณสมบัติเป็นแกนนำหรือกลุ่มปฏิบัติการของสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา ขนาดกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับการอิ่มตัวของข้อมูล ในการศึกษานี้มีผู้สมัครใจให้ข้อมูลจำนวน 11 คน และออกจากกลุ่ม 1 ราย เหลือผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน *เครื่องมือวิจัย* ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา ตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา รวมถึงความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในการเขียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลมีประสบการณ์เรียนวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ และฝึกการเก็บข้อมูลนำร่องในกลุ่มที่เห็นต่างจำนวน 1 ราย ก่อนเริ่มเก็บข้อมูลจริง

ความน่าเชื่อถือของวิจัย (trustworthiness) ใช้ตามแนวทางของกูบาและลินคอร์น (Guba & Lincoln, 1988, อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545) โดยสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลให้เกิดความไว้วางใจ เพื่อให้ได้รับข้อมูลจริง ขจัดอคติของผู้วิจัยระหว่างการสัมภาษณ์ รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่ตัดสินความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ บันทึกเทปการสนทนาพร้อมการสังเกต บันทึกการสะท้อนคิดในแต่ละวัน เก็บข้อมูลจนอิ่มตัว ตรวจสอบความเข้าใจในข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์เป็นระยะ ตรวจสอบความตรงของการวิเคราะห์ ที่ความข้อมูลกับอาจารย์ที่ปรึกษา เขียนอธิบายบริบทและยกตัวอย่างคำสนทนาไว้เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการบำบัดการใช้สารเสพติดในปัจจุบัน

จริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลหลังได้รับอนุญาต ทำวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามหนังสือรับรองเลขที่ EC 008/57 สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ และหน่วยงานที่ดูแลกลุ่มที่เห็นต่างหาอาสาสมัครจากกลุ่มที่เห็นต่างทั้งหมด 18 คน พิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลโดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและลงนามสมมติ (anonymous) ในเอกสารยินยอมเก็บข้อมูลในวันเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก สถานที่ที่มีมิติความเสี่ยงไม่เด็ดขาดออกมานอกพื้นที่ที่ผู้ให้ข้อมูลพักอาศัย ขออนุญาตการบันทึกเสียง และอธิบายสิทธิในการถอนตัว หยุดการให้สัมภาษณ์ หรือไม่ตอบในบางคำถามได้ โดยไม่มีผลใดๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล รักษาความลับโดยใช้หมายเลขแทนชื่อจริงและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม เก็บไฟล์บันทึกเสียงและบทสนทนาอย่างมิดชิด และทำลายเมื่อสิ้นสุดการวิจัย

การเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการจดบันทึกภาคสนาม การสัมภาษณ์เจาะลึกใช้เวลาครั้งละ 45-60 นาที โดยรับประทานอาหารว่างร่วมกัน ขวนพุดคุยเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างสัมพันธภาพ เมื่อบรรยากาศผ่อนคลายจึงเริ่มการสัมภาษณ์เจาะลึกตามแนวคำถามที่เตรียมไว้ ตั้งใจฟังทุกคำพูดที่ผู้ให้ข้อมูลเล่า เมื่อพบประเด็นที่ต้องขยายความก็เจาะลึกลงไปจนได้ความหมายที่ชัดเจน และสรุปความตามข้อมูลที่ได้เป็นระยะ เพื่อยืนยันความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยสังเกต บันทึกบริบทและพฤติกรรมระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบข้อมูลการสนทนา หลังการสัมภาษณ์แต่ละราย บันทึกบรรยากาศที่เกิดขึ้น ความรู้สึก ความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคของผู้วิจัยระหว่างสัมภาษณ์ และสรุปความเรื่องราวความรู้ที่ได้จากการสนทนาเรื่องกระบวนการเลิกใช้สารเสพติดในสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา ถอดบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ ในรายที่ได้ข้อมูลไม่ชัดเจน ผู้วิจัยนัดสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพิ่มเติมซ้ำอีก 1-2 ครั้ง สิ้นสุดการเก็บข้อมูล เมื่อข้อมูลมีความอิ่มตัว โดยพิจารณาจากการที่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลใหม่ คุณลักษณะใหม่ คำอธิบายใหม่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ได้อีก

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยการแจกแจง วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (สุภางค์ จันทวานิช, 2556) เริ่มจากการอ่านบทสนทนา รายที่ 1 ทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดในภาพรวมหลายๆ ครั้ง จนเข้าใจ ชัดข้อความด้วยปากกาสีต่างๆ จัดกลุ่มคำ ข้อความ ประโยคสำคัญที่เป็นข้อมูลเดียวกันที่ต่อบทอุปสรรคการวิจัย เรียกชื่อไว้หลวมๆ อ่านบทสนทนา รายที่ 2 ทำเหมือนรายแรก ใช้การเปรียบเทียบความเหมือนความต่างกับรายแรก กลุ่มคำ

จากรายที่ 1 และรายที่ 2 ที่เหมือนกันจัดไว้ด้วยกัน หากต่างกัน ให้จัดกลุ่มใหม่ ทำซ้ำจนถึงรายที่ 10 เชื่อมโยงและดูความสัมพันธ์ในข้อมูลต่างๆ ที่จัดเป็นหมวดหมู่ ทำความเข้าใจในแต่ละประโยค จัดระบบข้อมูล แยกหมวดหมู่ของข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการรวบรวมเป็นประเด็นย่อย (sub-theme) และประเด็นหลัก (theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายเดียวกันกับประเด็นหลัก เขียนคำบรรยายกระบวนการ เลิกใช้สารเสพติดในสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างๆ โดยละเอียดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริงของผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเป็นระยะจนการวิเคราะห์สมบูรณ์

■ ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปและกระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน ทั้งหมดเป็นเพศชาย สถานภาพสมรสและนับถือศาสนาอิสลาม อายุต่ำกว่า 30 ปี 31-40 ปี และอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 3, 3 และ 4 คน ตามลำดับ จบประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 7 คน และทั้งหมด จบสายศาสนาระดับชั้นที่ 10 (ชนะวี) มีอาชีพทำสวนยาง ทั้งสิ้น 9 คน และ รับจ้าง 1 คน ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง 10 ปี จำนวน 3 คน เป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง 11-20 ปี จำนวน 4 คน และ 21-30 ปี จำนวน 3 คน โดยเป็นสมาชิกระดับแกนนำ จำนวน 3 ราย และเป็นสมาชิกระดับปฏิบัติการ จำนวน 7 ราย ทุกรายใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลา 2-3 ปี

ผลการศึกษากระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 18 เดือน โดยพบ 3 ประเด็นสำคัญ คือ การสร้างอุดมการณ์เลิกใช้สารเสพติด การสร้างร่างกายให้แข็งแรง และการควบคุมการเลิกยา ดังรายละเอียด

1. การสร้างอุดมการณ์เลิกใช้สารเสพติด

การสร้างอุดมการณ์เลิกใช้สารเสพติด คือ การทำให้ผู้เลิกใช้สารเสพติดที่เข้าร่วมและต้องการที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เห็นต่าง เกิดหลักการภายในตนเอง ใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับตนเองในการเลิกใช้สารเสพติด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการยอมรับเข้ากลุ่มที่เห็นต่าง หลักการดังกล่าวก่อให้เกิดความเชื่อ ความมุ่งมั่น และนำผู้ที่ต้องการเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างไปสู่การเลิกใช้สารเสพติดอย่างถาวร กระบวนการนี้จะถูกสร้างตั้งแต่ในระยะแรกของการเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง ดังคำบอกเล่าที่ว่า

กระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา
ณัฐวารวรรณ รอดการทุกข์, กุลทัต หงษ์ขยางกูร, และพงศ์เทพ สุธีรัฐดี ■

“...เราสร้างอุดมการณ์ในแง่คิดของเขา ดังนั้น
กิจกรรมตรงนี้อ่าเด็กมันติดยาเสพติดมันก็ไม่ไหว...”
C1L143-L144

“...มันก็จะพยายาม...คำตอบของกระบวนการ
จะไม่เน้นว่าให้ไปวิ่งเลยเลิกยาเสพติด เค้าจะสร้าง
อุดมการณ์ คือ อุดมการณ์เล็ก...”
C1L147-L148

“...ปลูกฝังเด็กให้มีอุดมการณ์ในเรื่องของการต่อต้าน
ยาเสพติด...”
C1L61-L62

“...ให้ได้ว่าเรามีแต่อุดมการณ์เน้นเสียงสูง การปลูกฝัง
โดยให้เห็นถึงความดีความซื่อๆก็ไม่มีใครไปเอามัน
ยาเสพติด...”
C2L196-L197

ในการสร้างอุดมการณ์ของผู้เลิกใช้สารเสพติดของ
สมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ
4 อำเภอจังหวัดสงขลา ได้มาจากการได้ฟังการเล่าเรื่องราวต่างๆ
ใน 3 ประเด็น คือ การเล่าเรื่องศาสนา การเล่าเรื่องบรรพบุรุษ
และการเล่าการต่อสู้เพื่อบ้านเกิด ดังรายละเอียด

1.1 การเล่าเรื่องศาสนา

การเล่าเรื่องศาสนา เป็นการพูดหรือการบอกเล่า
เรื่องราวของศาสนาอิสลามให้กับผู้เลิกใช้สารเสพติดที่ต้องการ
จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง การเล่าเรื่องศาสนาจึง
เสมือนการใช้หลักศาสนาอิสลามชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติตัว
ของสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง การเล่าเรื่องศาสนาเป็นไปในลักษณะ
การบรรยายเรื่องศาสนาและการทำละหมาด การเล่าเรื่องศาสนา
จะดำเนินการในช่วงแรกของการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง
ผู้เล่าจะเป็นผู้รู้ด้านศาสนา อาจเป็นโต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู เนื้อหา
ที่บรรยายครอบคลุมเรื่อง หลักคำสอนของศาสนาในเรื่องข้อ
ห้ามการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดและอบายมุข เรื่องตักวา
หรือความยำเกรงต่อพระเจ้า กล่าวต่อบาปและเกรงต่อพระเจ้า
การยึดมั่นในการเคารพภักดีต่อพระเจ้า เพื่อผลบุญแห่งการ
ตอบแทน และความเกรงกลัวต่อบทลงโทษของพระเจ้า ด้วย
การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้ให้ทำ และออกห่าง
จากสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...การนำหลักศาสนามาชี้แนะให้เห็นถึงสิ่งถูก
สิ่งผิดในการกระทำตน ว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ควร
ที่ไม่ควร^{ยกมือวางบนโต๊ะ} จะเห็นด้วยตัวเอง พร้อมนำมาด้วยการ

ใช้หลักศาสนาเป็นตัวชี้แนะ โดยเน้นหลักคำสอนของศาสนา
อิสลามในหลักศาสนาของเราสอนให้กลัวต่อบาปหรือ
ให้เกรงต่อพระเจ้า...”
C2L35-L36

“...กระบวนการสร้างคน...ขั้นตอนแรก คือ
หลักตักวา^{ที่หน้าจริงจัง} สิ่งสำคัญ คือ ศรัทธาในศาสนา
ศรัทธาในพระเจ้า ยำเกรงต่อพระเจ้า พระเจ้าห้ามสิ่งใด
สิ่งนั้นต้องไม่ปฏิบัติ...”
C6L87-L89

1.2 การเล่าเรื่องบรรพบุรุษ

การเล่าเรื่องบรรพบุรุษ เป็นการพูดหรือบอกถึง
ประวัติศาสตร์ความเป็นมลายูของคนในรุ่นปู่ย่าตายายขึ้นไป
ผู้เลิกใช้สารเสพติดที่ต้องการเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างจะได้รับ
การเล่าเรื่องบรรพบุรุษภายหลังผ่านขั้นตอนการฟังการเล่าเรื่อง
ศาสนาแล้ว เนื้อหาเรื่องราวการเล่าเรื่องบรรพบุรุษครอบคลุม
ความเป็นเชื้อชาติมลายู วัฒนธรรมของพื้นที่ ความศรัทธา วิถี
ชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมคนมลายู เอกลักษณะการแต่งกาย
ของคนมลายู จุดยืนของคนมลายูที่ต้องรักษาความเป็นมลายู
เอาไว้ และความภูมิใจในเรื่องบรรพบุรุษ บรรพบุรุษไม่ได้ค้ายา
เสพติด คนมลายูที่ดีจึงต้องไม่ติดสารเสพติด ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...เราจะปลูกฝังเขาให้รักบ้านเกิดก็คือ เล่าเชื้อชาติ
ความภาคภูมิใจในความเป็นมลายูของตนเอง...คนมลายู
ที่ดีต้องไม่ติดยาเสพติด...”
C1L52-L54

“...เล่าเชื้อชาติในบรรพบุรุษ บรรพบุรุษไม่ติดยา
บรรพบุรุษไม่ค้ายาเสพติด...”
C6L138-L139

“...การสร้าง ความภูมิใจและสร้างความเป็น
เอกลักษณ์ให้กับตัวของเรา...”
C4L103

1.3 การเล่าการต่อสู้เพื่อบ้านเกิด

การเล่าการต่อสู้เพื่อบ้านเกิด เป็นการพูดหรือ
บอกเรื่องราวประวัติศาสตร์ของการต่อสู้เพื่อแผ่นดินที่เกิด
ที่อาศัย ด้วยการบรรยายให้ฟังเกี่ยวกับเรื่องราวการสู้รบใน
แนวทางศาสนา เพื่อแผ่นดินเกิดและความถูกต้องชอบธรรมตาม
บรรพบุรุษที่ปฏิบัติ ซึ่งในการสู้รบเมื่อครั้งประวัติศาสตร์จะไม่มี
การใช้สารเสพติด การใช้สารเสพติดจะทำให้ประเทศล่มสลาย

และไม่สามารถจะเอาผู้อื่น ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...เล่าในความภาคภูมิใจในการต่อสู้ก็คือ ญีฮาด (การต่อสู้: ผู้วิจัย) ดังนั้นก็ต้องต่อสู้โดยที่ปราศจาก ยาเสพติด...”

C1L94-L95

“...เล่าในเรื่องของความภูมิใจ ในการต่อสู้ ดังนั้น คนที่จะต่อสู้ต้องไม่มียาเสพติดมาเกี่ยวข้อง เพราะ ยาเสพติดนั้นเป็นสิ่งที่มันทำร้ายร่างกายและจิตใจ มันจะอ่อนแอ...”

C1L86-L88

“การมีอุดมการณ์ในฝึกปลุกระดม.....เมื่อมันมีความคิดให้รักในบ้านเกิดได้มันก็จะละทิ้งสิ่งไม่ดี และคิดจะทำ...”

C2L46-L48

2. การสร้างร่างกายให้แข็งแรง

การสร้างร่างกายให้แข็งแรง คือ การที่สมาชิกกลุ่มเห็นต่างที่เข้าร่วมขบวนการต้องมีการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย ให้มีความเข้มแข็ง โดยการออกกำลังกาย การฝึกฝนกระบวนท่า 12 ท่า เพื่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากสมาชิกที่เคยผ่านการใช้สารเสพติดมาจะมีร่างกายที่ทรุดโทรม อ่อนแอ และมีผลต่อศักยภาพทางด้านร่างกาย และจิตใจ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันต้องใช้ทั้งร่างกายและจิตใจที่แข็งแกร่งและแข็งแรงถ้าเราเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเราก็ไม่สามารถรับผิดชอบภาระตรงนี้ได้...”

C5L70-L71

“การทดสอบความแข็งแกร่งของร่างกาย สมาชิกต้องมีการฝึกท่า 12 ท่า เพราะมันคือพื้นฐานแสดงให้เห็นว่างานหลัก คือ การออกกำลังกายที่หนักหน่วง...”

C1L117-L120

“สำหรับการออกกำลังกายก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เรา เลิกใช้ยาเสพติดได้มันช่วยเรื่องการควบคุมร่างกายให้แข็งแรง มองไปทางประตูเข้าออก ...”

C6L210-L213

3. การควบคุมการเลิกใช้ยา

การควบคุมการเลิกใช้ยา คือ การกำกับดูแลผู้ที่อยู่ในกระบวนการเลิกสารเสพติดให้อยู่ในขอบเขตไม่กลับไป

สารเสพติดอีก และให้เลิกใช้สารเสพติดตลอดไปอย่างถาวร การควบคุมมี 4 วิธี คือ การควบคุมตนเอง เพื่อนควบคุม องค์กรควบคุม และสังคมควบคุม

3.1 การควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง คือ การกำกับดูแลโดยการฝึกให้คิดในเชิงบวกจากภาพยนตร์ ฝึกให้มองปัญหาในสังคม สร้างคนให้สามารถคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีความคิดเป็นของตนเอง และนำมาเป็นประเด็นในการสนทนาเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งสอนให้ผู้เลิกใช้สารเสพติดมีเหตุมีผล แยกแยะข้อดีข้อเสีย รู้ว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดี คิดก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ ความคิดเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เลิกใช้สารเสพติดที่อยู่ในกระบวนการเลิกใช้สารสามารถควบคุมจิตใจให้อยู่ในกรอบความคิดได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องใช้สารเสพติดช่วย การควบคุมตนเองได้จะทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ในที่สุด ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“จุดสำคัญที่สุดเราต้องมีความคิดที่เป็นของตัวเองที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและเราต้องเอาชนะความอยากยาด้วยตัวของเราเอง...ทุกอย่างมันอยู่ที่ใจ ถ้าเราคิดที่จะเลิก เราก็ต้องเลิกให้ได้ครับ แล้วก็เหมือนที่บอก...”

C6L238-L241

“...เราต้องเอาชนะจิตใจของตัวเองได้ครับ คือเราสามารถที่จะไม่นึกถึงยาเสพติดและเราายังต้องสามารถระงับความอยากยาของเราได้...เราต้องสร้างตัวเองให้มีคุณภาพมีคุณค่าทางสังคมและเราต้องสามารถทำให้ชาวบ้านยอมรับในตัวของเราด้วยเราต้องลงล้าลงในสิ่งที่เราเคยทำผิดมา...”

C5L79-L82

“...จุดสำคัญที่สุดเราต้องมีความคิดที่เป็นของตัวเองที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและเราต้องเอาชนะความอยากยาด้วยตัวของเราเองด้วยทุกอย่างมันอยู่ที่ใจถ้าเราคิดที่จะเลิก เราก็ต้องเลิกให้ได้ครับ...”

C4L112-L115

3.2 เพื่อนควบคุม

เพื่อนควบคุมเพื่อน คือ การกำกับดูแลกันภายในกลุ่มขบวนการในเรื่องการป้องกันการกลับไปใช้สารเสพติดอีกครั้งของสมาชิก กระบวนการนี้เป็นการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในการติดตามดูแล ผลักดันให้เพื่อนในกลุ่มเลิกการใช้สารเสพติดอย่างถาวร โดยจับคู่กันในกลุ่มที่มีทั้งสมาชิกที่เลิกใช้สารแล้วและสมาชิกที่อยู่ในกระบวนการให้มีการกำกับควบคุมดูแล

กันตัวต่อตัว แบบคู่บัดดี้ และการดูแลแบบพี่เลี้ยง คือ รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง ฝึกความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ของสมาชิกกันเอง มีระบบคอยแนะนำ ตักเตือนกันเองเพื่อไม่ให้กลับไปใช้สารเสพติดอีก พี่เลี้ยงและคู่บัดดี้ต้องคอยสอดส่องและรับรู้ความเคลื่อนไหว พฤติกรรมต่างๆ ของคนที่ตนเองรับผิดชอบดูแล มีการแข่งขันกันในการปฏิบัติตัวเป็นสมาชิกที่ดีของขบวนการทดสอบในเรื่องของความมั่นคงในการไม่กลับไปใช้สารเสพติดอีก ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...เรามีคนคอยถามทุกวัน มีพี่เลี้ยง^{เน้นเสียง} และเพื่อนคอยแนะนำ คอยเตือนว่าไม่ได้จะกลับไปเสพอีกไม่ได้^{เสียงของบนโต๊ะป๊อ} คือ ปัจจัยแรกที่บรรเทาในการเสพยาเสพติดและเลิกใช้ยาเสพติด...”

C7L227-L230

“การแบ่งกลุ่มฝึกจะมีการแบ่งอย่างชัดเจน ไม่ใช่ว่าเด็กเคยติดยาเสพติดให้อยู่ร่วมกัน 10 คนเลยต้องแยก 10 คนนี้ แยกคนละกลุ่มกันให้อยู่ในกลุ่มที่ไม่มีคนเคยเสพยาเสพติดในแต่ละขั้นตอนการฝึก ดังนั้นเพื่อนๆ ในกลุ่มก็จะเจียรนัยตัวของเขาเอง เฮ้ย^{เน้นคำพร้อมเสียงดัง} กลุ่มเราห่ามันนะ...”

C1L208-L211

3.3 องค์การควบคุม

องค์การควบคุม คือ การกำกับดูแลตรวจสอบสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง ตามมาตรการข้อตกลงของการอยู่ร่วมกัน การควบคุมไม่ให้สมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง กลับไปใช้สารเสพติด โดยการสอดส่องตักเตือนโดยแกนนำสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง สร้างจุดยืนของตนเองในองค์กร ทำให้ตนเองมีคุณค่าและได้รับการยอมรับในองค์กร หากใช้สารเสพติดส่งผลให้ถูกตีดึง และขาดการยอมรับจากองค์กร ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“พอเข้ากระบวนการนี้เลิกเลยเขาบังคับให้เลิกเลย ไม่เลิกก็ว่าจะถูกการตีดึงและไม่ยอมรับต่อองค์กร...”

C3L118-L119

“ถ้าเราเสพยา มวลชนหรือกลุ่มกระบวนการก็จะไม่ยอมรับเรากลุ่มกระบวนการสร้างให้เรารู้สึกเหมือนมีค่า มีแรงผลักดันครับ...”

C4L84-L85

“...กลุ่มกระบวนการจะคอยตรวจสอบเราไปด้วย คอยดูสอดดู ไม่ให้เรากลับไปใช้ยาอีก เมื่อเรากลับไป...”

C6L119-L120

3.4 สังคมควบคุม

สังคมควบคุม คือ การกำกับดูแลโดยชุมชนมีส่วนในการสอดส่องดูแล และตรวจสอบไม่ให้ผู้เลิกใช้สารเสพติดที่อยากเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างกลับไปใช้สารเสพติดอีก การกลับไปใช้สารเสพติดก็จะทำให้ผู้เลิกใช้สารรับรู้ว่าคุณจะหมดความเชื่อถือ ไม่มีค่าทางสังคม โดนประณามในสังคมที่อยู่ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...เมื่อเรากลับไปในหมู่บ้านจะมีสังคมที่มีส่วนสอดส่องกับกระบวนการ คอยตรวจสอบอีกที่ทำให้เราไม่กล้าใช้ยาอีกแหละ อีกอย่างถ้ากลับไปใช้ยาก็จะทำให้ตัวเราหมดความเชื่อถือและไม่มีค่า และโดนประณามว่าเป็นขี้ยา ในสังคมที่เราอยู่ด้วย...”

C4L96-L99

“...คนที่ติดยาเสพติดไม่มีใครที่จะยอมรับผมเคยใช้ยาเสพติดมาก่อนมันเป็นช่วงเวลาที่เราเผลอร้ายมาก นี่เป็นเรื่องสำคัญและมันจะทำให้ผมคิดอยู่ในจิตใจตลอดและมันก็คือ สิ่งที่ทำให้ผมไม่หวนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก^{มองออกไปทางประตู}...”

C7L282-L285

“...ถ้ากลับไปใช้ยาก็จะทำให้ตัวเราหมดความเชื่อถือในขบวนการและไม่มีค่าในตัวเราเอง และโดนประณามว่าเป็นขี้ยาในสังคมที่เราอยู่ด้วยครับ...”

C6L122-L124

■ อภิปรายผล

จากผลการศึกษากระบวนการเลิกใช้สารเสพติดในสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา พบ 3 ประเด็นหลัก คือ การสร้างอุดมการณ์เลิกใช้สารเสพติด การสร้างร่างกายให้แข็งแรงและการควบคุมการเลิกใช้ยา ซึ่งใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 18 เดือน กระบวนการเลิกใช้สารเสพติดนี้ มีการออกแบบที่มีจุดเด่นในเรื่องความครอบคลุมและต่อเนื่องของโปรแกรม และมีระยะเวลาที่นานพอ กระบวนการในการเลิกสารเสพติดออกแบบครอบคลุมทุกช่วงเวลาตั้งแต่ระยะแรกของการเลิกสารเสพติด ระยะกลางที่ต้องคงไว้ในกาเลิกสารเสพติด และระยะท้ายที่ผู้เลิกจะไม่กลับไปใช้สารเสพติดหลังเลิกได้ระยะหนึ่งในระยะแรกการสร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นในใจและยึดมั่นกับการเลิกใช้สารเสพติด ทำให้ผู้เลิกใช้สารที่ต้องการเข้าร่วมการเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างเกิดแรงจูงใจที่แน่วแน่ และมีความตั้งใจ มีแรงที่จะต่อสู้กับความยากลำบากในการเลิกใช้สารเสพติด และนำสู่ความสำเร็จ

ในการเลิกสารเสพติด เพราะช่วงแรกของการเลิกสารเสพติด จะเป็นช่วงของอาการถอนพิษยา ผู้เลิกจะมีอาการทรมาณจากการขาดยาเสพติดจนอาจทนไม่ได้ สอดคล้องกับการศึกษาสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด ไม่เสพยาบ้าซ้ำ คือ ตัวของผู้เข้ารับการบำบัดเองที่มีความต้องการยุติการเสพยา มีสภาพจิตใจเข้มแข็ง มุ่งมั่นต่อการเลิกเสพยา (ปิยวรรณ ทศนาญชลี, 2552)

ในช่วงกลางของการเลิกสารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่าง วิธีการที่เน้นการออกกำลังกายเพื่อสร้างร่างกายให้แข็งแรงจะช่วยให้เกิดการหลั่งของสารเอ็นโดรฟิน ซึ่งเป็นสารที่ออกฤทธิ์คล้ายสารเสพติด ทำให้ผู้เลิกใช้สารไม่เกิดความต้องการสารเสพติด (สากินะห์ สุวรรณ, 2558) และในช่วงท้ายของกระบวนการเลิกสาร การควบคุมการเลิกใช้ยาที่ใช้การควบคุมใน 4 ระดับ ตั้งแต่ตนเอง เพื่อน องค์กร และสังคม จะช่วยให้ผู้เลิกใช้สารเสพติดประสบความสำเร็จและไม่กลับไปใช้สารซ้ำได้ดีกว่าการใช้วิธีการในระดับเดียว ระดับใดระดับหนึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาที่ พบว่า การไม่อยู่ร่วมกับบุคคลที่ใช้สารเสพติด และการควบคุมตนเองไม่ให้เข้าสู่กระบวนการการใช้ยาบ้าซ้ำ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลิกใช้ยาบ้าซ้ำในผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด (ปิยวรรณ ทศนาญชลี, 2552) นอกจากนี้กระบวนการในการเลิกสารเสพติดที่ใช้ระยะเวลาถึง 18 เดือน จะช่วยทำให้ผู้เลิกสารอยู่ในการดูแลที่ยาวนานมากพอที่จะทำให้เลิกใช้สารได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดใช้สารเสพติดในระยะเวลา 2-3 ปี ซึ่งอาจเป็นผลทำให้การเลิกใช้สารในกลุ่มที่เห็นต่างฯ ประสบความสำเร็จได้ง่าย กระบวนการในการเลิกสารใช้ระยะเวลาถึง 18 เดือน จะช่วยทำให้ผู้เลิกสารอยู่ในการดูแลที่ยาวนานพอที่จะทำให้เลิกใช้สารได้อย่างแท้จริง ซึ่งอาจเป็นผลทำให้การเลิกใช้สารในกลุ่มที่เห็นต่างประสบความสำเร็จได้ง่าย และไม่กลับมาใช้สารเสพติดซ้ำ (อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และ รัตนา บรรณาธรรม, 2550)

หากเปรียบเทียบกระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนการเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา กับโปรแกรมการบำบัดรักษาการใช้สารเสพติดที่มีอยู่ในปัจจุบัน พบว่า โปรแกรมส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการบำบัดสั้นกว่า เช่น โครงการภูพานันนินาบุรี และเมตริกซ์โปรแกรมใช้ระยะเวลาเพียง 2 ถึง 10 สัปดาห์ตามลำดับ โปรแกรมที่มีอยู่จะไม่เน้นกระบวนการควบคุมหลังเลิกสารเสพติด ซึ่งต่างกับกระบวนการเลิกใช้สารเสพติดในสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลาที่มีการปลูกฝังการเลิกสารเสพติดจากภายในตัวของสมาชิก และมีการควบคุมการใช้อย่างเป็นระบบจากเพื่อน องค์กร และชุมชน

■ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาระบบการเลิกใช้สารเสพติดในสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การออกแบบการบำบัดรักษาผู้เลิกใช้สารเสพติดควรมีองค์ประกอบ ของการสร้างอุดมการณ์โดยการใช้หลักการทางศาสนาและความเชื่อที่ยึดถือ การออกกำลังกาย และการควบคุมการเลิกใช้ยาทั้งระดับตัวเอง เพื่อน กลุ่ม และชุมชน ที่ช่วยให้บุคคลเลิกใช้สารเสพติดได้
2. การออกแบบการบำบัดการใช้สารเสพติด ควรมีระยะเวลาเพียงพอที่จะทำให้เลิกใช้สารได้อย่างแท้จริง เพื่อมิให้ผู้เลิกใช้สารกลับไปใช้ซ้ำ
3. กระบวนการที่ส่งผลให้สมาชิกของกลุ่มที่เห็นต่างเลิกสารเสพติดได้ถาวร คือ มีกระบวนการติดตามหลังการบำบัดรักษา โดยใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและสังคมในการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังการกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ ซึ่งการบำบัดในปัจจุบันควรเห็นความสำคัญในการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามดูแลผู้เลิกใช้สารเสพติดแบบที่ดูแลน้องหลังการบำบัดรักษาให้จริงจังมากขึ้น
4. ควรมีการวิจัยเพื่อทดสอบประสิทธิผลวิธีการที่ประยุกต์ใช้แนวทางในกลุ่มผู้ใช้สารเสพติด กระบวนการเลิกใช้สารเสพติดก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอจังหวัดสงขลา

■ เอกสารอ้างอิง

- ชินวัฒน์ แม้นเดช. (2555). *กระบวนการเข้าสู่การเป็นสมาชิกองค์กร การต่อสู้ของกระบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวทางในการหยุดยั้ง. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรัฐร่วมเอกราชรุ่นที่ 24.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ดรณี ภูขาว และคณะ. (2555). *หนังสือหลักสูตรฝึกอบรมการบำบัดผู้ติดยาและสารเสพติดด้วยการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม (Cognitive behavioural Therapy).* เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- นิตา ชูโต. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพฯ: บริษัท แมทส์ปอยท์.
- ปิยวรรณ ทศนาญชลี. (2552). *กระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำ: กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด (ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

พงค์เทพ สุธีรวิทย์, กุลทัต หงส์ขยางกูร, ยุทธพงษ์ เจริญสวัสดิ์,
นฤมล อุโทยบ, ณัฐถาวรณ รอดการทุกข์, ศรัญญา ชุนจัน,
และ สรวิชญ์ พนาคุปต์. (2556). *รายงานการศึกษาเรื่อง
การเฝ้าระวังที่มีการใช้ผิดวัตถุประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น กรณีศึกษา
ในจังหวัดชายแดนใต้*. สงขลา: สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. (2556). *ถอดความคิด ขบวนการเอกราช
ปาตานี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปัตตานี: โครงการจัดพิมพ์ดีพบุ๊กส์
(deepbooks) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้.

ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดปัตตานี. (ม.ป.ป.).
ทุนศรัทธาเสริมสร้างสังคมคุณธรรมสู่สันติสุขยั่งยืน. ปัตตานี:
ม.ป.พ.

สากีนะฮ์ สุวรรณ. (2558). *ประสบการณ์การใช้สารเสพติดของวัยรุ่น
มุสลิมชายที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม*.
สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2553).
สถานการณ์ปัญหาเสพติดปี 2553 และแนวโน้มของปัญหา.
สืบค้นจาก [http://nctc.oncb.go.th/new/index.php?
option=com_content](http://nctc.oncb.go.th/new/index.php?option=com_content)

_____. (2554). *บทความผลกระทบของยา 2554*. สืบค้นจาก
[http://nctc.oncb.go.th/new/index.php?option
=com...view](http://nctc.oncb.go.th/new/index.php?option=com...view)

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงยุติธรรม. (2554).
สถานการณ์ปัญหาเสพติดประเทศไทย. ปัตตานี:
ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดปัตตานี.

สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด. (2547). *รูปแบบ
การบำบัดรักษายาเสพติด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สุภางค์ จันทวานิช. (2556). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภาศิริ สุวรรณานนท์, และ รัตนา บรรณาธรรม. (2550). *ปัจจัย
ด้านบุคคลที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ*. กรุงเทพฯ: ส่วนวิชาการ
ด้านยาเสพติด สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด
สำนักงาน ป.ป.ส.